

TETIANA MELNYCHUK

Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny w Winnicy

ORCID [0000-0002-6814-142X](https://orcid.org/0000-0002-6814-142X)

OLEKSANDR NEPRYTSKYI

Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny w Winnicy

ORCID [0000-0001-9536-2538](https://orcid.org/0000-0001-9536-2538)

**GRA DYDAKTYCZNA TRAVEL-QUEST „KRAJ-U” –
Z DOŚWIADCZEŃ DZIAŁALNOŚCI LABORATORIUM
DYDAKTYCZNO-METODOLOGICZNEGO „INSPIRATION
CLUB” PAŃSTWOWEGO UNIWERSYTETU
PEDAGOGICZNEGO IM. M. KOCIUBIŃSKIEGO
W WINNICY (UKRAINA)**

**EDUCATIONAL GAME TRAVEL-QUEST «COUNTRY-U». BASED ON
THE EXPERIENCE OF THE EDUCATIONAL AND METHODOLOGICAL
LABORATORY «INSPIRATION CLUB» OF VINNYTSIA MYKHAILO
KOTSIUBYNSKYI STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY (UKRAINE)**

ABSTRAKT: Artykuł poświęcono doświadczeniom w dziedzinie tworzenia gier dydaktycznych historyczno-prawniczej platformy „Inspiration Club”, Wydziału Historycznego Winnickiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. M. Kociubińskiego. Do najbardziej reprezentatywnych autorskich gier należy Travel-Quest „Kraj-U”, który został pozytywnie przyjęty zarówno przez uczniów, jak i nauczycieli z miasta Winnica, regionu oraz całej Ukrainy. Jest to innowacyjna, zabawna i wymagająca intelektualnie gra dla uczniów szkół średnich, studentów oraz wszystkich tych, którzy chcą pogłębić wiedzę na temat Ukrainy. Podczas fascynującej podróży uczestnicy poznają wiele interesujących faktów z historii Ukrainy, jej gospodarki, geografii, literatury, kultury i sportu. Wdrożenie nauki zdalnej podczas pandemii COVID-19, jak i – w ogólniejszej perspektywie – cyfryzacja systemu nauczania pokazują, że zasadne jest, aby stacjonarne gry dydaktyczne, przeznaczone do zajęć audytorijnych, zostały zmodernizowane w kierunku możliwości asynchronicznego, interaktywnego wykorzystania w środowisku wirtualnym.

SŁOWA KLUCZOWE: gra dydaktyczna, mapa Ukrainy, środki dydaktyczne, szkoła

ABSTRACT: The article is dedicated to the experience of creating educational games in the historical and legal space of the «Inspiration Club» at the Faculty of History of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University. One of the most representative author's games is the Travel Quest «Country-U», which was positively received by both students and teachers of the city of Vinnytsia, Vinnytsia region and Ukraine. This is an innovative, entertaining and intellectual game for high school students, college students and anyone who wants to deepen their knowledge about Ukraine. As a result of the exciting trip, its participants will learn many interesting facts about the history of Ukraine, its economy, geography, literature, culture and sports. The introduction of online learning during the COVID 19 pandemic (and the digitization of the learning system in general) showed that it is expedient to modernize didactic games designed for classroom classes in the direction of the possibilities of asynchronous interactive application and the creation of a virtual educational environment.

KEYWORDS: educational game, map of Ukraine, teaching tool, school

Wykorzystanie gier dydaktycznych w procesie edukacyjnym udowodniło swoją efektywność, gdyż daje możliwość osiągnięcia wielopłaszczyznowych i trwałych rezultatów. Włączenie uczestników do aktywności geimingowej zwiększa ich motywację, pozwala wykorzystać potencjał inteligencji emocjonalnej, sprzyja ćwiczeniu umiejętności komunikacyjnych i różnych sposobów przetwarzania informacji, a także stymuluje do samokształcenia.

Teoretycznym uzasadnieniem wykorzystania gier dydaktycznych na lekcjach historii zajmowało się wielu nauczycieli, wykładowców i metodologów. Głównymi zagadnieniami w ich publikacjach były: klasyfikacja gier, wykorzystanie gier jako metody nauczania oraz praktyczne zastosowanie aktywności geimingowej na lekcjach historii. Należy wyróżnić m.in. prace A. Barninca¹, W. Własowa², O. Kowala³, K. Bachanowa⁴ oraz wielu innych. We wspomnianych artykułach autorzy wskazują, że tradycyjny system nauczania historii nie może sprostać wymaganiom uczniów, nie jest interesujący i wymaga zmian. Obecnie, w warunkach

¹ Барнінець О., *Дидактичні ігри як засіб формування предметних умінь на уроках історії*, «Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання» 4, 2018, s. 18–22.

² Власов В., *Ще раз про дидактичні ігри на уроках історії України у 7 класі*, «Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання» 3, 2016, s. 11–194.

³ Коваль О., *Від А до Я: ігри на уроках історії*, «Історія України» 1, 2016, s. 18–20.

⁴ Баханов К., *Ігри у навчанні історії в школі: до вивчення дисципліни*, «Історія та правознавство», 10, 2017, s. 96.

myślenia obrazami i szybkiego rozwoju, dzieci potrzebują narzędzi, które pomogą im uczyć się w ciekawy sposób. Wielu czołowych współczesnych pedagogów-innowatorów proponuje autorskie rozwiązania metodyczne, które czynią proces nauczania historii bardziej interesującym i jednocześnie efektywnym. Jednym z pomysłów jest zastosowanie różnorodnych gier edukacyjnych na kolejnych etapach edukacji historycznej.

Wśród autorskich gier dydaktycznych niepoślednie miejsce mają również projekty historyczno-prawniczej platformy „Inspiration Club”, stworzonej w 2018 roku przez studentów Wydziału Historycznego Winnickiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. M. Kociubińskiego, pod kierownictwem adiunkta Katedry Kultury, Metodologii Nauczania Historii i Nauk Historycznych doktor nauk historycznych Tetiany A. Melnychuk. Celem laboratorium dydaktyczno-metodologicznego „Inspiration Club” jest rozwój praktycznych, merytorycznych kompetencji i umiejętności studentów niezbędnych do wykonywania zawodu nauczyciela, jak również kształtowanie ich postaw obywatelskich. Wspomniana platforma dydaktyczna stała się dla studentów wydziału jednym z pełnoprawnych elementów procesu dydaktyczno-wychowawczego i praktyki pedagogicznej.

Jednym z obszarów działalności laboratorium jest tworzenie gier dydaktycznych, które nauczyciele z różnych placówek edukacyjnych mogą wykorzystywać w swojej pracy. Od czasu utworzenia platformy opracowano tu już ponad 15 interaktywnych gier o tematyce historycznej i prawniczej, których celem jest poprawa jakości procesu edukacyjnego. Do najbardziej reprezentacyjnych autorskich gier należy Travel-Quest „Kraj-U”, pozytywnie przyjęty zarówno przez uczniów, jak i nauczycieli z miasta Winnica, z regionu oraz całej Ukrainy. Jest to innowacyjna, zabawna i intelektualna gra dla uczniów szkół średnich, studentów oraz wszystkich tych, którzy chcą pogłębić wiedzę na temat Ukrainy.

Twórcami wspomnianej gry są dr T.A. Melnychuk oraz studenci Wydziału Historii, Prawa i Administracji Publicznej: V.A. Pawluk, J.M. Olszewska, P.M. Olszewski, A.V. Tyszkowska i A.V. Jakobczuk⁵.

Zaproponowana przez zespół autorów gra Travel-Quest „Kraj-U”, to projekt edukacyjno-gejmingowy mający na celu kształtowanie motywacyjnej komponenty gotowości do działań innowacyjnych. Gra motywuje uczestników do rozwijania

⁵ Opis literacki z ilustracjami „Gra intelektualna o Ukrainie i dla Ukraińców Kraj-U” (Travel-Quest „Kraj-U”). Certyfikat rejestracji praw autorskich nr 100313 z 8 października 2020 r. <https://ukrpatent.org/uk/articles/bulletin-copyright>, biuletyn 61, s. 397–398, 2020.

chęci poszukiwania informacji z różnych dziedzin oraz korzystania z najnowszych, skutecznych metod nauczania. Celem gry jest również kształtowanie zainteresowań zawodowych i systemu wartości. Rozwija ona zdolność uczestników do pracy w zespole. Rozwija też kreatywność graczy i zachęca ich do indywidualnej aktywności. Ważnym elementem tej gry jest racjonalna samoocena osobowości uczestników.

Zespoły graczy są inwestorami, którzy pragną zainwestować własny kapitał w ekonomicznie atrakcyjne przedsiębiorstwa Kraju-U. W tym celu muszą odbyć podróż po kraju, poznając konkretne przedsiębiorstwa. Wędrując, gracze mogą dzięki swojej wiedzy zarówno zwiększyć swój kapitał, jak i stracić fundusze (U-coiny). Mogą oni także nabyć obiekty, które są ich zdaniem atrakcyjne gospodarczo.

W wyniku fascynującej podróży jej uczestnicy poznają wiele interesujących faktów z historii Ukrainy, jej gospodarki, geografii, literatury, kultury i sportu; zapoznają się z najważniejszymi atrakcjami kulturalnymi poszczególnych regionów oraz poznają wybitnych ukraińskich naukowców, pisarzy, sportowców i inne osobistości, z których słynie ukraińska ziemia.

Cel gry: dzięki wiedzy zdobyć jak największy kapitał, który można będzie zainwestować w rozwój własnego biznesu i kraju.

Sposób gry: przesuwać pionki po planszy, która jest mapą Ukrainy z zaznaczoną na niej trasą oraz atrakcyjnymi inwestycyjnie najważniejszymi obiektami gospodarczymi poszczególnych regionów, gracze odpowiadają na pytania zadawane przez prowadzącego grę, otrzymując za poprawne odpowiedzi pieniądze (U-coiny).

Liczba uczestników: do 30 osób (2–6 drużyn po 2–5 zawodników).

Wiek graczy: od 14 lat.

Zawartość gry: kostki do gry – 2 sztuki; plansza do gry, tj. wielkoformatowa mapa Ukrainy (3 x 4 m) – 1 sztuka; zabawkowe pieniądze (U-coiny) – 1 zestaw; karty z informacjami o obiektach inwestycyjnych – 48 sztuk; karty „Szansa” – 20 sztuk; pudełko do przechowywania gry – 1 sztuka; klepsydra do odliczania czasu – 1 sztuka; zasady gry – 1 sztuka; „cenniki” z wartością przedsiębiorstw – 7 sztuk; pionki dla graczy – 6 sztuk.

Zasady gry:

Prowadzący (dla wygody lepiej zaangażować dwie osoby) rozkładają planszę-mapę na płaskiej powierzchni. Karty „Szansa” po przetasowaniu układane są

w wyznaczonym miejscu na planszy. Uczestnicy gry dobierają się w zespoły liczące 2–5 osób. Każdy zespół wymyśla sobie nazwę i wybiera kapitana.

Aby rozpocząć grę, należy wyznaczyć kolejność ruchów. W tym celu przedstawiciele każdej drużyny po kolei rzucają kostkami. Grę rozpoczyna zespół, którego przedstawiciel wyrzucił największą liczbę oczek. Drużyna ta otrzymuje pion z numerem 1. W następnej kolejności ruch wykonuje zespół siedzący przy planszy po lewej stronie drużyny nr 1. Dalszą kolejność wyznacza więc ruch wskazówek zegara (drużyny otrzymują pionki o numerach od 1 do 6).

Po ustaleniu kolejności ruchów drużyny umieszczają pionki na polu „Start”. Prowadzący kontrolują przebieg gry poprzez następujące czynności:

- szczegółowo przedstawiają uczestnikom zasadami gry;
- wydają każdej z drużyn po 350 U-coinów oraz cenniki z wartościami przedsiębiorstw znaczone na planszy do gry;
- zadają zespołom pytania;
- pełnią funkcję bankierów;
- w trakcie gry wydają drużynom karty informacyjne obiektów inwestycyjnych, nabytych przez uczestników;
- po zakończeniu gry kontrolują przeliczenie całkowitej kwoty zebranych przez zespoły U-coinów i ogłaszają zwycięzcę.

Prowadzący nie mogą być członkami żadnej z drużyn. Karty z informacjami o obiektach inwestycyjnych oraz pieniądze przechowywane są przez prowadzących.

Przebieg gry:

- Przedstawiciele drużyn na zmianę rzucają kostkami i poruszają się po trasie wyznaczonej na mapie.
- Odpowiadając na zadane przez prowadzących pytanie, zawodnicy mają prawo korzystać z podpowiedzi przedstawionych na planszy do gry.
- Uczestnicy mają minutę na udzielenie odpowiedzi. Prowadzący mierzą czas przy pomocy klepsydry.
- Jeśli zespół trafił na pole z obiektem inwestycyjnym, powinien (w ciągu minuty) udzielić odpowiedzi na pytanie zadane przez prowadzącego. Za prawidłową odpowiedź zespół otrzymuje z banku 50 U-coinów i ma prawo wykupić ten obiekt.
- W przypadku braku odpowiedzi lub odpowiedzi niepoprawnej prawo do udzielenia odpowiedzi przysługuje drużynie, której kapitan jako pierwszy

podniósł rękę. W przypadku prawidłowej odpowiedzi danego zespołu otrzymuje on dodatkowe 50 U-coinów oraz – o ile jest zainteresowany – ma możliwość wykupić od zespołu, który nie był w stanie udzielić prawidłowej odpowiedzi, dowolne przedsiębiorstwo za 50% jego pełnej wartości.

- Jeżeli pionek zespołu trafi na pole z cyfrą, zespół odpowiada na pytania zadane przez prowadzących i w przypadku poprawnej odpowiedzi otrzymuje 50 U-coinów.
- W przypadku odpowiedzi niepoprawnej drużyna nie otrzymuje nic, a prawo do odpowiedzi – i zarobienia 50 U-coinów – ma drużyna, której kapitan jako pierwszy podniósł rękę.
- Jeżeli zespół poprawnie odpowiedział na pytanie, ale nie chce kupować danego przedsiębiorstwa, prowadzący organizuje „Aukcję”.
- Zgodnie z zasadami aukcji, kiedy gracz trafia na pole przedsiębiorstwa, ale nie chce go kupować, karta przedsiębiorstwa jest wystawiana na aukcję wśród wszystkich uczestników. Prawo do zakupu otrzymuje drużyna, która zaoferuje najwyższą cenę, gdy inni gracze mówią pas. Ponadto, jeżeli znajdzie taka konieczność, gracz może sprzedać swoje przedsiębiorstwo, wystawiając je na aukcji. Ogłasza to przed rozpoczęciem swojego ruchu.
- Gdy zespół trafia na pole obiektu, który został już zakupiony, jest zobowiązany zapłacić jego właścicielowi wskazaną cenę za zwiedzanie obiektu. Aby zorganizować „zwiedzanie”, można korzystać z informacji napisanych na karcie obiektu.
- Na planszy znajdują się pola z symbolem podkowy – oznaczają one sektor „Szansa”. Trafiając na takie pole, drużyna bierze kartę, na której zostaną wskazane jej dalsze działania.
- Jeżeli pionek drużyny trafi na pole oznaczające początek brązowej strzałki, to po udzieleniu poprawnej odpowiedzi na pytanie zespół otrzymuje 70 U-coinów i przesuwa się według wskazań strzałki. W przypadku niepoprawnej odpowiedzi – pozostaje na miejscu.
- Gdy drużyna trzy razy z rzędu wyrzuci „dublet” na kostkach do gry (gdy kostki wskazują tę samą liczbę), dwa razy wykonuje swój ruch, a za trzecim razem – pozostaje na miejscu i bierze kartę „Szansa”.
- Gra kończy się, gdy jedna z drużyn dotrze do mety.
- Prowadzący pomagają podliczyć „kapitał” zgromadzony przez każdy zespół.

- Do sumy U-coinów zgromadzonych przez uczestników gry dodawana jest podwojona wartość zakupionych obiektów inwestycyjnych.
- Wygrywa drużyna, która zgromadziła największy kapitał.

PYTANIA DO GRY

1. Przed rozpoczęciem gry rekomendujemy jej organizatorom i prowadzącym dokładne zapoznanie się z pytaniami i odpowiedziami, gdyż dopuszczalna jest tylko konkretna odpowiedź na zadane pytanie oraz konkretny opis obiektów inwestycyjnych.
2. Organizatorzy gry lub prowadzący mają prawo zmieniać lub uzupełniać pytania, biorąc pod uwagę wiek i poziom przygotowania uczestników.

LISTA PYTAŃ

Autorzy gry przygotowali po około 16 pytań dla każdego regionu (obwodu) Ukrainy. W celu zapoznania się z rodzajami pytań zamieszczamy poniżej przegląd pytań (i odpowiedzi) dla 6 obwodów, które geograficznie reprezentują całą Ukrainę: lwowskiego, czernihowskiego, ługańskiego, kijowskiego i winnickiego oraz Autonomicznej Republiki Krym.

AUTONOMICZNA REPUBLIKA KRYMU

1. Jak się nazywa najwyższy szczyt Gór Krymskich? (**Roman-Kosz**)
2. W którym roku odbyło się przekazanie przez RFSRR Obwodu Krymskiego Ukrainńskiej SRR? (**przekazanie nastąpiło na mocy Dekretu Prezydium Rady Najwyższej ZSRR z dnia 19 lutego 1954 r.**)
3. Które miasto, założone przez emigrantów z Grecji, uważane jest za jeden z siedmiu cudów Ukrainy? (**Chersonesz**)
4. Wymień co najmniej dwie tradycyjne dania kuchni krymskotatarskiej. (**np. pilaw, czeburek, szysz-kebab, dolma, burma, jantyk**)
5. Jakie krymskie miasta łączy najdłuższa trasa trolejbusowa na świecie, o długości 86 kilometrów? (**Jaltę i Symferopol**)
6. Jakiemu wydarzeniu poświęcony jest utwór „1944”, którym piosenkarka Jamala wygrała w 2016 roku Eurowizję 2016? (**deportacjom Tatarów Krymskich**)
7. Na Krymie znajduje się jaskinia, w której odkryto ślady najstarszej osady Neandertalczyków. Jak się nazywa? (**Kiik-Koba**)
8. To miasto słynie z największej na Krymie liczby zabytków (jest ich ponad 2015) i jest uważane za najbardziej słoneczne. Jak się nazywa? (**Symferopol**)

9. Krym to współczesna nazwa półwyspu, a jak nazywano go jeszcze sto lat temu? Dawna nazwa pochodzi od plemion Taurów, które zamieszkiwały górzystą i podgóorską część Krymu. **(Tauryda)**
10. To jedyne miasto Krymu, które zachowało swoją starożytną nazwę, oznaczającą w tłumaczeniu „dana przez boga”. Zostało założone w VI wieku p.n.e. Jak się nazywa? **(Teodozja)**
11. „Gastronomiczna wizytówka Krymu”. Ten fioletowy przysmak koniecznie musiał zakupić każdy powracający z Krymu turysta. Co to za warzywo? **(krymska czerwona cebula)**
12. To miejsce nazywane jest „smoczymi zębami” i związane są z nim dziesiątki legend. Według jednej z nich to tutaj znajduje się dom boga wiatrów. O czym mowa? **(Góry Krymskie, góra Aj-Petri)**
13. Jak się nazywa słynny ukraiński aktor pochodzenia krymskotatarskiego, reżyser filmów „Chajtarma”, „87 dzieci” i „Cyborgi”? **(Achtem Seitablajew)**
14. Malownicze krajobrazy Krymu od zawsze przyciągały kreatywnych ludzi. Nakręcono tu dziesiątki filmów. Podaj tytuł jednego z nich. **(np. „Szkarłatne żagle”, „Kierowca dla Wiery”, „Kaukaska branka”, „Przenicowany świat”, „Wyspa skarbów”, „Piraci XX wieku”, „Lotto-82”, „Trzy plus dwa”, „Diabeł morski” oraz wiele innych filmów i seriali)**
15. „Kwitnące miasto” ze wspinałym pałacem i „meczetem z desek”, strzeżone przez miejscową czarownicę i 14 kamiennych sfinksów, którzy uważnie obserwują każdy ruch na drodze do jaskiniowego klasztoru. Co to? **(Bakczy-saraj)**
16. Ten miniaturowy zamek spowija atmosfera romantycznych historii. Nie bez powodu, gdyż jest on położony na samym skraju klifu. Jak się nazywa? **(Jaskółcze Gniazdo)**

OBWÓD ŁUGAŃSKI

1. Jak nazywa się słynny ukraiński lekkoatleta, rekordzista świata, mistrz olimpijski, pochodzący z Ługańska. Obecnie jest przewodniczącym Narodowego Komitetu Olimpijskiego Ukrainy **(Serhij Bubka)**
2. Przed rozpoczęciem rosyjskiej okupacji (od 2014 r.) w Ługańsku funkcjonowało pierwsze na świecie prywatne muzeum poświęcone „królowi futbolu”. Komu poświęcone było to muzeum? **(Pelemu)**

3. W dawnych czasach obszar dzisiejszego Ługańska był zamieszkały przez Połowców i to tutaj nastąpił rozkwit ich kultury. Plemię to pozostawiło po sobie bogate dziedzictwo i artefakty, które są przechowywane w parku-muzeum w Ługańsku. Jakie to zabytki? (**Połowieckie „baby”**)
4. Jak się nazywa główny ciek wodny w granicach obwodu ługańskiego? (**Siewierski Doniec**)
5. Jak brzmi nazwisko słynnego leksykografa, literata, autora słownika objaśniającego znaczenie dwustu tysięcy słów. Urodził się on w 1801 r. we wsi Ługańsk, w miejscu której obecnie znajduje się miasto o tej samej nazwie. (**Włodzimierz Dahl**)
6. Jaki status ma obecnie miasto Ługańsk? (**terytorium tymczasowo okupowane**)
7. Spośród podanych miast wybierz dwa, które są położone w obwodzie ługańskim: Zołote, Awdiijiwka, Wołnowacha, Starobielsk, Gynczesk. (**Zołote, Starobielsk**)
8. Jaką nazwę nosiło miasto Ługańsk do 1990 roku? (**Woroszyłowgrad**)
9. Ługańsk położony jest u zbiegu dwóch rzek. Podaj ich nazwy (**Wilchiwka i Łuhań**)
10. Ten pomnik historii bywa nazywany „Ługańskim Stonehenge”. Archeologicznie zabytek datowany jest na okres brązu. Ogromne sanktuarium wyłożone jest płytami, pod którymi znajdują się miejsca pochówków. Kopce wyglądają imponująco. Historia powstania tego kompleksu nie jest w pełni wyjaśniona. Jedna z legend głosi, że było to starożytne miejsce kultu Słońca. Co to za miejsce?

Opcje odpowiedzi:

- a) **Cmentarzysko Mumeranów**
- b) **Grzbiet Mergelewa**
- c) **Góra Agajewa**

(„Grzbiet Mergelewa” został odkryty w 1976 roku przez grupę uczniów z alczewskiego gimnazjum nr 23, pracujących pod kierunkiem Władimira Paramonowa, założyciela klubu archeologicznego „MIG”. Szczegółowe badania stanowiska archeologicznego rozpoczęły się w 2005 roku. Wyprawy archeologiczne odbywają się pod kierunkiem doktora nauk historycznych W. Kłoczko, przy wsparciu Ministerstwa Kultury i Turystyki Ukrainy. Powierzchnia stanowiska wynosi 10 hektarów. Pod względem wielkości, liczby

i złożoności kamiennych bloków o charakterze sakralnym, kompleks ten nie ma odpowiednika wśród zabytków starożytności na terenie Europy Wschodniej i można go uznać za ważny element narodowego dziedzictwa kulturowego Ukrainy.)

11. Który kijowski książę ma swój pomnik na Ługańszczyźnie? To właśnie ten książę, podczas zbierania daniny poniósł porażkę w starciu z Drewlanami. **(Książę Igor)**
12. Wymień co najmniej trzy miasta w obwodzie ługańskim. **(np. Ługańsk, Szczastia, Oleksandriwsk)**
13. Wymień cztery grupy etniczne zamieszkujące obwód ługański. **(Ukraińcy, Rosjanie, Białorusini, Żydzi)**
14. Na terenie ługańskiego Narodowego Uniwersytetu im. Tarasa Szewczenki znajduje się niezwykle muzeum na wolnym powietrzu, nazywane cudem Ługańszczyzny. Zobaczmy tu sześć antropomorficznych obelisków z czasów kultury grobów katakumbowych (XXV–XX w. p.n.e.) oraz zabytki sztuki sakralnej plemienia Połowców (XI–XIII wiek, 62 eksponaty). Jak się nazywa to muzeum? **(Park-Muzeum Kamiennych „Bab”)**
15. Jaką nazwę nosi główny park Ługańska? Jest ona związana z Międzynarodowym Świętem Pracy **(Park Pierwszego Maja)**
16. Jak wiadomo, przez Ługańsk przepływa wiele rzek, które są siedliskiem różnych gatunków ryb. Nazwij największą rybę żyjącą w słodkowodnych zbiornikach wodnych Ukrainy? **(sum)**
17. Który znany ukraiński działacz został w 1887 r. zaproszony jako nauczyciel do wsi Ołeksijiwka na Ługańszczyźnie w celu popularyzacji i nauczania języka ukraińskiego? To właśnie on jest twórcą fundamentalnego „Słownika języka ukraińskiego”. Był aktywnym działaczem Bractwa Tarasowców **(Bo-rys Hrinchenko)**

OBWÓD CZERNIHOWSKI

1. Jak się nazywa miasto w obwodzie czernihowskim, które nazywamy dawną Hetmańską Stolicą? **(Baturin)**
2. Który słynny ukraiński bohater urodził się w mieście Morowsk na Czernihowszczyźnie? Imię tej historycznej postaci znają nawet dzieci, a relikwie są do dziś przechowywane w Ławrze Peczerskiej w Kijowie? **(Iłja Muromiec)**

3. W jakim rejonie (powiacie) obwodu czernihowskiego znajduje się punkt styku granic trzech państw? (**rejon horodniański**)
4. Ukraiński reżyser i pisarz pochodzący z Czernihowa, twórca filmów „Zwenigora”, „Arsenał” i „Ziemia”. Na jego cześć nazwano ukraińskie studio filmowe. (**Oleksandr Dowżenko**)
5. Jak się nazywał ostatni hetman lewobrzeżnej Ukrainy, który urodził się i mieszkał na Czernihowszczyźnie? (**Kirill Razumowski**)
6. Wymień jeden z największych cieków wodnych obwodu czernihowskiego. (**np. Dniepr, Desna**)
7. Z jakiej rośliny ogrodowej „słynie” Niżyn? (**ogórek, z którego robiona jest marynowana „nizyńska sałatka”**)
8. Podaj nazwisko drugiego prezydenta Ukrainy urodzonego w obwodzie czernihowskim. (**Leonid Kuczma**)
9. Podaj nazwę jednego z największych i najbardziej znanych staroruskich kopców (kurhanów), datowanego na X wiek, który znajduje się w Czernihowie, w pobliżu Klasztoru Jeleckiego. Według legendy pochowany jest tutaj legendarny książę Czerny – założyciel miasta Czernihowa. (**Czarny Kopiec**)
10. Jak się nazywał urodzony na Czernihowszczyźnie wybitny ukraiński kompozytor i dyrygent chóralny, imieniem którego nazwano najśłynniejszy chór Ukrainy? (**Hryhorij Weriwka**)
11. Jaką rzekę opiewał pochodzący z Czernihowszczyzny Oleksandr Dowżenko w swoim utworze o dzieciństwie? (**Desna**)
12. Które miasto położone na terenie obwodu czernihowskiego jest administracyjnie podporządkowane Kijowszczyźnie? (jest to bezprecedensowy fakt prawny na terenie współczesnej Ukrainy, gdy miasto jednego obwodu administracyjnie wchodzi w skład aglomeracji drugiego). (**Sławutycz**)
13. *Ви знаєте, як липа шелестить
У місячні весняні ночі?
Кохана спить, кохана спить,
Піди збуди, цілуй їй очі.
Кохана спить...*
Ви чули ж бо: так липа шелестить
Jaki słynny ukraiński poeta i działacz społeczny, pochodzący z Czernihowszczyzny, jest autorem wiersza, którego fragment przytoczono? (**Pawło Tyczyna**)

14. Ukraiński piłkarz, ofensywny pomocnik reprezentacji Ukrainy i londyńskiego „West Ham United”. Autor najszybszego i najpóźniejszego gola w historii reprezentacji, mieszkał w Czernihowie. (**Andrij Jarmolenko**)
15. Ukraiński działacz społeczno-polityczny, pisarz, prawnik i dysydent w czasach ZSRR. Orędownik niepodległości Ukrainy w XX wieku. Współzałożyciel Ukraińskiej Grupy Helsińskiej. Deputowany do Rady Najwyższej Ukrainy. Wyróżniony tytułem Bohatera Ukrainy. Autor „Proklamacji Niepodległości Ukrainy”, urodzony na Czernihowszczyźnie. (**Łewko Łukjanenko**)
16. Świątynia Ukraińskiej Prawosławnej Cerkwy w Czernihowie, zabytek architektury o znaczeniu narodowym. Wspaniała przykład ukraińskiej kamiennej architektury lewobrzeżnej XVII–XVIII w. Zbudowana z funduszy kozaków, braci Jakowa i Semena Lizogubów, zgodnie z testamentem ich ojca – czernihowskiego pułkownika Juchyna Lizoguba. (**Cerkiew św. Katarzyny**)
17. Z Czernihowa pochodził książę uznawany za założyciela Moskwy. Jak się nazywał? (**Jerzy Dołgoruki**)

OBWÓD WINNICKI

1. Wymień trzech znanych muzyków pochodzących z Winnicyzny. (**np. Ola Polakowa, Wiktor Broniuk, Dmytro Szurow**)
2. Jaki tajny obiekt z okresu II wojny światowej zlokalizowany jest osiem kilometrów od Winnicy? (**bunkier Hitlera „Werwolf”**)
3. Która turystyczna atrakcja Winnicy jest zarejestrowana jako zacumowany statek dla strefy żeglugi B3, a także w rejestrze jednostek pływających? (**fontanna „Roshen”**)
4. Ile razy (według stanu do 2019 r.) miasto Winnica znalazło się na pierwszym miejscu rankingu na najbardziej komfortowe do życia miasto Ukrainy? (**pięć razy**)
5. W którym roku Winnica po raz pierwszy tymczasowo pełniła rolę stolicy Ukraińskiej Republiki Ludowej? (**w 1918 r.**)
6. Odsłuchaj fragment muzyki i odpowiedz, kto jest autorem tego utworu? (**Proponowana melodia to „Szczedryk” znanego ukraińskiego kompozytora, dyrygenta i działacza społecznego Mykoly Łeontowycza, 1877–1921, który urodził się i mieszkał w obwodzie winnickim.**)

7. Ile razy Winnica była stolicą URL? **(Trzy razy. Po raz pierwszy Dyrektoriat znajdował się w Winnicy w grudniu 1918 r. w związku z przygotowaniami powstania przeciwko hetmanowi Pawło Skoropadskiemu. To właśnie w Winnicy zostały podjęte fatalne w skutkach dla Ukrainy decyzje. Po raz drugi Dyrektoriat znajdował się w Winnicy od 2 lutego do 6 marca 1919 r. Po raz trzeci od 7 maja do początku czerwca 1920 r. To wtedy Ukrainę odwiedził Marszałek Polski Józef Piłsudski.)**
8. Który wybitny ukraiński pisarz urodził się i przez 33 lata mieszkał w Winnicy? W historii literatury ukraińskiej zapisał się on jako mistrz prozy psychologicznej. Autor takich dzieł jak „Za wszelką cenę”, „Mały grzesznik”, „Kwiat jabłoni”, „Fatamorgana” i „Cienie zapomnianych przodków” **(Mychajło Kociubiński)**
9. W obwodzie winnickim znajduje się największa na Ukrainie stacja kolejowa. Jest ona najważniejszym węzłem komunikacyjnym kolei południowo-zachodniej. Dworzec kolejowy, zbudowany w formie pałacu, został wpisany do rejestru zabytków architektury. W jakim mieście znajduje się ta stacja? Jego nazwa pochodzi od słowa, które w tłumaczeniu oznacza „wolny człowiek”. **(Koziatyn – nazwa pochodzi od słowa „kozak”)**
10. Jak się nazywał znany ukraiński chirurg, protoplasta wojskowej medycyny polowej, pierwszy lekarz, który wykonywał opatrunki z gipsu, twórca nowoczesnej anatomii chirurgicznej? Ostatnie 20 lat życia naukowiec ten spędził w dworku Wysznia, znajdującym się w Winnicy, gdzie obecnie działa muzeum. **(Mykoła Pirogow)**
11. Obwód winnicki ma największej w kraju sąsiadów – graniczy on aż z siedmioma innymi obwodami. Wymień je. **(obwód kirowohradzki, czerkaski, żytomierski, kijowski, odeski, chmielnicki i czerniowiecki)**
12. Wymień dwie największe rzeki przepływające przez obwód winnicki? **(Południowy Bug i Dniestr)**
13. Podaj nazwę podstawowego surowca przemysłu cukierniczego i najważniejszej uprawy obwodu winnickiego **(burak cukrowy)**
14. Czy to prawda, że w Winnicy produkowany jest własny tramwaj, który nosi nazwę „Winway”? **(Tak, we wrześniu 2015 r. zaprezentowano pierwszy pojazd.)**

OBWÓD LWOWSKI

1. Jaki słynny ukraiński zespół rockowy został założony we Lwowie? Jest on znany z takich przebojów jak m.in. „Widczuwaju”, „Kwitka” i „Wyszcze neba” **(Ocean Elsy. Ze Lwowa pochodzą też tacy wykonawcy jak Bracia Hadiukiny, Rusłana, Skriabin i inni.)**. Otrzymacie dodatkowo 20 U-coinów za zaśpiewanie wybranej piosenki zespołu.
2. We Lwowie powstało pierwsze na świecie muzeum poświęcone tradycyjnej ukraińskiej potrawie. Jaka to potrawa? **(Muzeum słoniny tj. „sała”; znajduje się w nim m.in. największe na świecie serce wykonane ze słoniny – o grubości 55 cm i wysokości 85 cm. Na pomysł wykonania tego eksponatu wpadli lwowscy restauratorzy. W czerwcu 2011 r. serce zostało wpisane do Księgi Rekordów Ukrainy jako „największe na świecie serce ze słoniny”)**
3. Z jakim krajem graniczy obwód lwowski? **(z Polską)**
4. Do jakiego historyczno-kulturowego regionu należy Obwód Lwowski? **(do Galicji)**
5. Co w lwowskim leksykonie oznacza słowo „szpaceruwaty”? **(Oznacza ono: szukać kłopotów, wałęsać się, zaprzeczać. Ten używany przez lwowian czasownik pochodzi od niemieckiego słowa „spazieren”, gdzie znaczy po prostu „chodzić, spacerować”)**
6. Jakie miejsce mają na myśli lwowianie, gdy mówią: „spotkajmy się przy koniu”? Lwowski Hipodrom, pomnik św. Jerzego czy pomnik króla Danyła Halickiego? **(Pomnik Daniela Halickiego jest jednym z najbardziej ulubionych miejsc spotkań we Lwowie. Tak się składa, że wielu mieszkańców woli nazywać to miejsce „przy koniu”).**
7. Jak się nazywa znana ukraińska piosenkarka, pianistka, dyrygentka, tancerka, działaczka społeczna, producentka, honorowa obywatelka Lwowa, deputowana do Rady Najwyższej Ukrainy V kadencji? **(Zwycięzcy Eurowizji za utwór „Dziki taniec” – Rusłana Łyżyczko – urodziła się 24 maja 1973 r. we Lwowie)**
8. To właśnie na ziemi lwowskiej urodził się znany ukraiński pisarz, poeta, duchowny, inicjator przebudzenia świadomości narodowej w Galicji XIX w. Był autorem pierwszego tłumaczenia „Słowa o wyprawie Igora” oraz jednym z twórców almanachu „Rusałka Dniestrowa”. Jak się nazywał? **(To członek ruchu znanego jako Ruska Trójca, Markijan Semenowycz Szaszkekycz.**

Urodził się we wsi Pidlisne, w rejonie złoczowskim obwodu lwowskiego w 1811 r.)

9. W 1574 r. słynny Iwan Fiodorow wydrukował we Lwowie książkę, która stała się „biblią pierwszoklasistów”. Jak nazywała się ta książka? („**Bukwar**”, czyli „**Elementarz**”)
10. Na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie stoi monument, w którego centrum znajduje się kolumna zwieńczona wykonaną z brązową rzeźbą Archanioła Michała, który dzierży dębową gałąź w lewej ręce i miecz w prawej. Kogo upamiętnia ten monument? (**jest to pomnik Żołnierzy Ukraińskiej Armii Halickiej**)
11. Jak się nazywa lwowska placówka edukacyjna, założona w 1661 r. i działająca do dziś? (**Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki**)
12. W którym mieście w obwodzie lwowskim znajduje się najstarsza działająca apteka na Ukrainie? Funkcjonuje ona od XVII w. i pełni także funkcję muzeum, w którym zobaczyć można apteczne naczynia, urządzenia do produkcji tabletek z różnych epok, zabytkowe wagi czy mózdzierze, w których przygotowywano maści (**we Lwowie**)
13. Ze wspomnień mieszkańca Galicji: *Na jesieni 1894 roku do Lwowa przybył młody kijowski uczonec [...] i objął na Uniwersytecie Lwowskim Katedrę Historii Powszechnej ze szczególnym uwzględnieniem historii Europy Wschodniej, z językiem ukraińskim jako wykładowym*. O kim mowa? (**Mychajło Hruszewski**)
14. Dokończ zdanie: „Co piąta spotkana we Lwowie osoba jest...” (**studentem; we Lwowie na 26 uczelniach wyższych kształci się ponad 170 tysięcy studentów**)
15. Czyje imię nosi jeden z największych portów lotniczych w Europie Wschodniej, który znajduje się we Lwowie? (**Port Lotniczy Lwów im. Daniela Halickiego. W ciągu godziny lwowskie lotnisko może obsłużyć dwa tysiące pasażerów**)
16. Rdzenni mieszkańcy Lwowa często żartują, że we Lwowie deszcz zaczął padać już w 1256 r. Dlaczego właśnie wtedy? (**pierwsza archiwalna wzmianka o mieście Lwa**)

OBWÓD KIJOWSKI

1. W Kijowie znajduje się Zbiornik Kijowski, który jest trzecim co do wielkości pod względem powierzchni na Ukrainie. Przechowywana tutaj ilość wody jest naprawdę imponująca – to ponad 3730 milionów metrów sześciennych. Jaką nazwę nadali temu zbiornikowi miejscowi? (**Morze Kijowskie**)
2. Wymień co najmniej trzy znane osobistości urodzone w obwodzie kijowskim. (**np. Kazimierz Malewicz, 1879–1935 – artysta awangardowy; Michail Bulhakow, 1891–1940 – wybitny pisarz i dramaturg; Walerij Łobanowski, 1939–2002 – piłkarz i trener**)
3. Jaka roślina jest symbolem Kijowa? (**kasztanowiec**)
4. Wymień dwa zabytki historii i architektury, zaliczane do 7 cudów Ukrainy i znajdujące się w Kijowie. (**Sobór Mądrości Bożej w Kijowie i Ławra Kijowsko-Peczerska**)
5. Jak się nazywa, urodzona w obwodzie kijowskim w 1939 r. słynna ukraińska poetka, która za swoją powieść liryczną „Mariusz Czuraż” otrzymała Państwową Nagrodę Literacką im. Tarasa Szewczenki? (**Lina Kostenko**)
6. W dorzeczu jakiej rzeki leżą tereny obwodu kijowskiego? (**Dniepr**)
7. Kijów jest stolicą Ukrainy i jednym z najstarszych miast tego kraju. Legendę o założeniu tego wspaniałego grodu znają nawet najmłodszy. Czy pamiętasz, jak nazywali się mityczni założyciele Kijowa? (**bracia Kyj, Szczek i Choryw oraz ich siostra Łybid**)
8. Która instytucja edukacyjna Kijowa uważana jest za najstarszą w Europie Wschodniej? (**Akademia Kijowsko-Mohylańska założona w 1659 r.**)
9. Jak nazywali się pierwsi kijowscy książęta? (**Askold i Dir**)
10. W centralnej części Kijowa znajduje się niezwykle dom, który zawsze przyciąga turystów. Budowla ta owiana jest legendami i mistycznymi historiami, chociaż w rzeczywistości została zbudowana jako reklama nowinki w branży budowlanej – cementu. To właśnie z niego wykonano wykończenie fasady budynku w postaci dziwacznych mitycznych stworów. Co to za budynek? (**Dom z Chimerami**)
11. Ukraińska strefa wykluczenia to... (**Czarnobyl**)
12. Jak się nazywają starożytne fortyfikacje położone na południe od Kijowa? Niegdyś rozciągały się one na setki kilometrów. Jedną z legend wyjaśnia pochodzenie ich nazwy w następujący sposób: podobno bohaterowie pojмали mitycznego smoka, zaprzęgli go do pług i pogonili, robiąc głęboką na

kilka metrów i ciągnącą się na setki kilometrów bruzdę. Stąd dzisiejsza nazwa fortyfikacji nawiązująca do ruchów węża (**Żmijowe Wały**)

13. Wymień najbradziej znane miejsce w Kijowie, gdzie w czasach Rusi Kijowskiej poganie odprawiali swoje obrzędy, a wróżbici wykonali pierwsze podziemne przejścia. Także dzisiaj to miejsce spowija mistyczna aura. (**Łysa Góra**)
14. Kijowianka, znana ukraińska pisarka lat 60., poetka. Laureatka Państwowej Nagrody Literackiej im. Tarasa Szewczenki. Przez całe życie napisała tylko jedno dzieło prozą – powieść „Zapiski ukraińskiego obłąkańca” (**Lina Kostenko**)
15. Pochodzący z Kijowszczyzny Andrij Szewczenko podarował Ukrainie wiele zwycięstw. W jakiej dziedzinie sportu działał? (**piłka nożna**)
16. Czy to prawda, że Ukraina znajduje się na piątym miejscu na świecie pod względem ilości produkowanego miodu? (**tak**)
17. Jak się nazywa jeden z największych ukraińskich festiwali muzycznych, który odbywa się latem w Kijowie? (**Atlas Weekend**)
18. Jakie wydarzenie, które miało miejsce w Kijowie w latach 2013–2014, doprowadziło do ważnych politycznych i społecznych zmian w kraju? (**Rewolucja Godności**)

Gra kończy się podliczeniem zdobytych punktów, podsumowaniem nauczyciela i zebraniem opinii uczestników na temat gry i jej przebiegu. Travel-Quest „Kraj-U” został przetestowany na grupie prawie 900 osób – uczniów starszych klas szkół ogólnokształcących i studentów różnych uczelni. Gracze chwalą „zespołowy” duch gry, w której jednocześnie współzawodniczyć może aż 30 osób dobranych w drużyny; przemyślane pytania, obejmujące zagadnienia z programu nauczania różnych przedmiotów (m.in. historii, geografii, literatury, WOS-u). Sporo pytań dotyczy także muzyki, sportu, współczesnej kultury i podstaw ekonomii.

Współczesność wymaga nowoczesnych, atrakcyjnych narzędzi edukacyjnych, które zachęcą uczniów do zdobywania i pogłębiania wiedzy. Dlatego zainteresowanie grami jako metodą nauczania wzrasta zarówno wśród nauczycieli-praktyków, jak i nauczycieli akademickich. Zaprezentowany w niniejszym artykule Travel-Quest „Kraj-U” to interaktywna, autorska gra, z której na lekcjach historii i w pracy pozaszkolnej mogą korzystać nauczyciele i wykładowcy szkół ogólnokształcących, technicznych i zawodowych oraz uczelni wyższych. Ma ona na celu utrwalenie

i uogólnienie wiedzy na temat historii, geografii i literatury Ukrainy, a także jej kultury, muzyki, sportu czy ekonomii.

Wdrożenie nauki zdalnej podczas pandemii COVID-19, jak i ogólnie cyfryzacja systemu nauczania pokazują, że zasadne jest, aby stacjonarne gry dydaktyczne, przeznaczone do zajęć audytoryjnych, zostały zmodernizowane w kierunku możliwości asynchronicznego, interaktywnego wykorzystania w środowisku wirtualnym. Bez wątplenia znacznie poszerzy to możliwości wykorzystania tradycyjnych gier dydaktycznych. Może to być jeden z kierunków dalszej pracy laboratorium dydaktyczno-metodologicznego „Inspiration Club”, działającego na Wydziale Historycznym Winnickiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego, jako pilotażowej platformy innowacji edukacyjnych. Tylko praktykując różnorodne metody nauczania, studenci Uniwersytetu Pedagogicznego będą lepiej przygotowani do realiów pracy w nowoczesnej szkole.

BIBLIOGRAFIA

Źródła

Opis literacki z ilustracjami „Gra intelektualna o Ukrainie i dla Ukraińców Kraj-U” (Travel-Quest „Kraj-U”), Certyfikat rejestracji praw autorskich nr 100313 z 8 października 2020 r., <https://ukrpatent.org/uk/articles/bulletin-copyright>, biuletyn 61, s. 397–398, 2020.

Opracowania

Барнінець О. *Дидактичні ігри як засіб формування предметних умінь на уроках історії*, «Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання» 4, 2018, s. 18–22.

Баханов К., *Ігри у навчанні історії в школі: до вивчення дисципліни*, «Історія та правознавство» 10, 2017, s. 96.

Власов В., *Ще раз про дидактичні ігри на уроках історії України у 7 класі*, «Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання» 3, 2016, s. 11–194.

Коваль О., *Від А до Я: ігри на уроках історії*, «Історія України» 1, 2016, s. 18–20.